

Islamic Maaref University

Scientific Journal
ISLAMIC REVELATION STUDIES

Vol. 21, Summer 2024, No. 77

An Assessment and Analysis of the Narrative of the History of the Islamic Revolution in the Telegram Messenger and Strategies for Strengthening the Revolutionary Front

Hassan Mohammadi¹ \ Yaqoob Tavakoli² \ Rafioddin Ismaili³

1. Phd student, Islamic Maaref University, Qom, Iran.

hamohammadi@chmail.ir

2. Associate professor, Islamic Maaref University, Tehran, Iran.

yaghubtavakoli@yahoo.com

3. Associate professor, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

rafi.esmaeili@chmail.ir

Abstract Info	Abstract
Article Type: Research Article Received: 2024.04.30 Accepted: 2024.06.09	History has a high capacity for identity and pattern-making due to involving deep layers of human existence, which is why it has been the focus of attention of media inside and outside Iran. Studying the trends and methods of narrating history on websites, Telegram, and Instagram will have noteworthy results for researchers in the field of history because in addition to becoming familiar with the capacities of the Internet in strengthening historical memory, existing threats will also be identified. In particular, there are various capacities and threats in the Telegram messenger that will be examined in this article. This research is based on a systematic study of historical channels and analysis of existing information using the content analysis method. This research has yielded noteworthy results, including the identification of four trends: explanation, popularization, distortion, and enemy, along with an analysis of the media strategies and techniques of these trends.
Keywords	Cyberspace, History of the Islamic Revolution, Historical Narrative, Telegram, and the Internet.
Cite this article:	Mohammadi, Hassan, Yaqoob Tavakoli & Rafioddin Ismaili (2024). An Assessment and Analysis of the Narrative of the History of the Islamic Revolution in the Telegram Messenger and Strategies for Strengthening the Revolutionary Front. <i>Islamic Revelation Studies</i> . 21 (2). 111-136. DOI: https://doi.org/10.22034/21.77.105
DOI:	https://doi.org/10.22034/21.77.105
Publisher:	Islamic Maaref University, Qom, Iran.

Introduction

In the era of media warfare and the use of history by cyber armies to capture minds and change identities, the importance of systematic research on the nature, dimensions, and effects of this war is essential; because although communication and media tools have become important tools for promoting education, political participation, cultural propaganda, and scientific dialogue, like any other new technology, they have their own disadvantages and can be used to exploit, control, destroy beliefs, weaken national governments, disturb public minds, and promote corruption. The need to understand the needs of cyberspace for history, the need to strengthen the revolutionary front, and enhance the historical insight of the people requires fundamental research, and in this regard, in addition to identifying existing capacities, operational strategies must also be developed.

Methodology

According to the objectives specified for the upcoming research, this research is considered to be a "developmental" research and at the "strategic" level in terms of its purpose. Its nature is also "descriptive" and of the type of "qualitative content analysis". Descriptive research (qualitative content analysis) seeks to investigate the "how" of a subject. The systematic and systematic description of the current situation, the study of the attributes and characteristics of the subject in question, and the investigation of the relationship between variables are among the characteristics of this research. In other words, these studies are aimed at describing, objectively and qualitatively analyzing the content of concepts in a systematic manner.

The sampling method of the channels and their messages was carried out in the form of cluster sampling using the Cochran formula.

Discussion

The present research attempts to clarify new historical-media needs and provide suggestions to meet these needs by carefully studying the platforms that narrate history on Telegram, while explaining the current situation. Also, understanding how enemies use historical data in cyberspace and standardizing the representation of history to prevent enemy influence are other necessities of this research.

Research into the productions of historical platforms on Telegram shows that there are at least four distinct trends in the narration of the history of the Islamic Revolution. The trend refers to the production of content for a set of historical channels based on the foundations and a specific style of narration of the history of the Islamic Revolution; a style that benefits from its own specific theoretical framework, foundations and principles, and even its own special methods. The four trends in the narration of the history of the Islamic Revolution on Telegram are: the hostile trend, the distortion trend, the popular trend, and the explanation trend.

The oppositional current, which is a set of platforms active in the field of Islamic Revolution history, has set as its goal to oppose political Islam, religious movements and figures and to try to ignore or distort them.

The distortion current

The distortion current refers to a part of the platforms in the field of Islamic Revolution history that operate based on the attitudes of the intellectual current or the foundations of

academic historiography.

The popular current

Some of the platforms active in the field of narration of the history of the Islamic Revolution lack a specific bias towards the history of the revolution and are, so to speak, indifferent or popular. This current has no interest in the political issues of history, especially the Imam Khomeini+ movement and the Islamic Revolution, and without adopting a negative stance towards Islam or the Islamic Republic, it displays a wealth of entertaining historical information.

The explanation current

Despite the existence of numerous centers of Islamic Revolution historiography, this current has not yet reached its stage of development.

Conclusion

Through an analytical study of the narrative of the history of the Islamic Revolution on Telegram, four historical narrative trends were identified and their narrative indicators were explained. Next, five main issues of interest to Telegram platforms were analyzed and the cognitive nodes of each axis were explained. In this study, it became clear that despite the importance of the narrative of the history of the Islamic Revolution, there were serious challenges in its scientific and correct narration, and the field of historical narration has fallen into the hands of distorters; as a result, some of the newer generations do not have an appropriate mindset about the Islamic Revolution. The present study has attempted to extract the existing challenges, opportunities, strengths, and weaknesses while studying and analyzing the narrative of the history of the Islamic Revolution on Telegram platforms. The most important existing issues were as follows:

- Theoretical challenge
- Management challenge
- Media challenge
- Technical challenge
- Field discourse-building challenge..

References

- Avini, Morteza (2023). *Magic Mirror*. Tehran: Waha.
- Ahmadi, Behzad and Firuzeh Mirrazavi (1383). *Guide to World Study Centers*. Tehran: Abrar Moasar.
- Ismailzadeh, Hassanzadeh, The Impact of Users' Information Literacy on the Accuracy of Information Published in Virtual Social Networks. *Library and Information Research Journal*. Year 8, No. 2, Consecutive Issue: 16.
- Eqbal Ashtiani, Abbas (2023). *Mongol History from Genghis Khan's Invasion to the Formation of the Timurid State*. Tehran: Amir Kabir.
- Akbari, Asgar (2020). Components of Iranian-Islamic Identity in the Intellectual System of the Supreme Leader, *National Studies*. Volume 21, No. 83, October.
- Amy Van Levy (1394). *Social Media Management*. Translated by Taher Roshandel Arbatani, University of Tehran.
- Ezdifard, Ali Akbar (2019). Non-financial bribery. *Quarterly Journal of Articles and Studies*. No. 3, 78-60.

- Babaei, Ehsan (1999). *Contemporary History from the Perspective of the Supreme Leader*. Qom: Maarif Publishing House.
- Beigi Ebrahim, Hassan and Mohammad Hassan Habibiyan (2009). Strategy for Controlling Persian Satellite Media Threats. *Strategic Defense Studies*, Fall, No. 37.
- Pierce, John and Kenneth Robinson, Richard (2009). *Strategic Planning and Management*. Translated by Sohrab Khalili Shoriny, Tehran: Yadvareh Kitab Publishing House.
- Turkashvand, Ali Asghar and Naser Bahonar (2009). *The Normative Model of the National Media (From the Perspective of the Leaders of the Islamic Republic of Iran)*. Tehran: Imam Sadeq University.
- Tavakoli, Yaqub (2008). *Stylistics of Contemporary Iranian Historiography with Emphasis on the Historiography of the Islamic Revolution of Iran*. Qom: Religious Thought and Culture.
- A Group of Writers (2008). *The Role of Intellectuals in Contemporary Iranian History*. Tehran: Qadr-e-Velayat.
- A Group of Writers (2003). *Unjust Narratives; Ten Articles Criticizing Akbar Hashemi Rafsanjani's Political Work and Memoirs*. Tehran: Foundation for Historical Studies and Encyclopedia of the Islamic Revolution.
- Junaidi, Reza (2019). *Psychological Operations Techniques and Countermeasures*. Mashhad: Published by Astan Quds Razavi Printing and Publishing Institute.
- Hosseini, Seyed Bashir (2013). Media literacy as a strategy for strengthening individual and national identity. *Strategic Defense Studies*. No. 14, Summer, 99-120.
- Khamenei, Seyed Ali (2019). *Outline of Islamic Thought in the Quran*. Tehran: Sahba.
- Khadija Ghazikhani (2017). Representation of Early Islamic History in the Wills of the Martyrs of the Sacred Defense of Qom Province. *Farhang Pejohjeh*, No. 29, 83-99.
- Khalili Kashani, Morteza and Mojtaba Abbasi Qadi (2011). *The Impact of the Internet on National Identity*. Tehran: Strategic Studies Research Institute.
- Darabi, Ali (2017). *Future Studies of the Islamic Revolution: Fears and Hopes*. Tehran: Amir Kabir.
- Dehbashi, Hossein (2014). *Economy and Security, Alinaghi Alijani's Memoirs*. Tehran: National Library and Archives Organization of the Islamic Republic of Iran.
- Rajabi, Mohammad Hassan. Getting to Know Contemporary Historians. *Electronic Monthly of Contemporary Iranian History*. No. 7, Doran Site.
- Rajabi, Mohammad Hassan. An Unknown Treatise Explaining the Methods of British Colonial Influence in Islamic Countries. *Quarterly*, June 15, Year 16, No. 58 and 59, 235-223.
- Ziviar, Farhad et al. (2017). The Role of Social Networks in the Civilizational Identity of Iranian Users (Case Study of Facebook and Telegram). *Media and Culture*. No. 14, 128-105.
- Siahpoush, Amir (2014). *The Islamic Revolution in the Intellectual System of Ayatollah Khamenei*. Qom: Maarif Publishing House.
- Shams-Koshki, Elahe and Masoud Dadbakhsh (2018). The role of social networks in the historical memory of Iranian society (a case study of the Telegram social network). *Cultural History Studies*. No. 35, 114-93.

- Shahbazi, Abdullah (2010). *The rise and fall of the Pahlavi dynasty*. Tehran: Etelat.
- Ameri, Sughri (2016). *Antiquarianism in the Pahlavi period with a focus on 2500-year-old celebrations narrated by documents*. Tehran: Islamic Revolution Documents Center.
- Kong, Lucy (2013). *Strategic management in the media: from theory to implementation*. Translated by Ali Akbar Farhangi et al., Tehran: Danjeh.
- Mohammadi, Hassan, Mohammad Javad Farajnejad (2011). *Strategies of civilization-building narrative of national identity in cyberspace with the aim of realizing a new Islamic civilization*. Civilization Studies Journal. 126-95.
- Sahba Center (2010). *Cultural Concerns*. Tehran: Sahba Center.
- Najafi, Musa (2019). *Historical Insight*. Principles of Understanding the History of Contemporary Developments. Qom: Arma.
- Yousefzadeh, Hassan et al. (2015). *Mass Communications from an Islamic Perspective; Ideal Media Model*. Qom: Imam Khomeini Educational and Research Institute.
- www.tarikhema.org
- www.mashreghnews.ir
- www.tarikhirani.ir
- www.tasnimnews.com
- www.ensafnews.com
- www.hawzahnews.com
- www.vista.ir
- www.dowran.ir
- www.irdc.ir

نظرة علي حالة سرد تاريخ الثورة الإسلامية وتحليله في تطبيق التراسل تيليگرام وطرق تعزيز جبهة الثورة

حسن المحمدي^١ / يعقوب التوكلي^٢ / رفيع الدين الإسماعيلي^٣

١. طالب دكتوراه في تدريس المعارف الإسلامية، فرع الثورة الإسلامية، جامعة المعارف الإسلامية، قم، إيران.

hamohammadi@chmail.ir

٢. أستاذ مشارك في قسم الثورة الإسلامية العلمي، جامعة المعارف الإسلامية، تهران، إيران.

yaghutavakoli@yahoo.com

٣. أستاذ مشارك في قسم الثقافة والعلاقات بجامعة الإمام الحسين (عليه السلام) الشاملة، تهران، إيران.

rafi.esmaeili@chmail.ir

معلومات المادة	ملخص البحث
نوع المقال: بحث	إنَّ للتاريخ قدرة عالية في خلق الهوية والقدوة، نظراً إلى تأثيره في الطبقات العميقة من الوجود الإنساني. وعليه قد أصبح بؤرة الاهتمام للإعلام في داخل إيران وخارجها. ستمر دراسة اتجاهات وأساليب سرد التاريخ في المواقع الإلكترونية وتليجرام وإنستغرام نتائج مثيرة للاهتمام للباحثين في مجال التاريخ، ذلك أنَّ إضافة إلى التعرف على قدرات الإنترنت في مجال تعزيز الذاكرة التاريخية، ستحدد التهديدات الموجودة. على وجه الخصوص هناك قدرات وتهديدات عديدة لتطبيق التراسل تيليگرام التي سندرسها في هذا المقال. يعتمد البحث على الدراسة الممنهجة للقنوات التاريخية وتحليل البيانات الموجودة، طبقاً لأسلوب تحليل المضمون. قد حصل البحث على نتائج مثيرة للاهتمام، بما فيها التعرف على أربعة اتجاهات: التبسين والشعبية وتزييف التاريخ والعدو، إضافة إلى دراسة الاستراتيجيات والتقنيات الإعلامية لهذه الاتجاهات.
تاريخ الاستلام: ١٤٤٥/١٠/٢١	
تاريخ القبول: ١٤٤٥/١٢/٠٢	
الألفاظ المفتاحية	البيئة الافتراضية، تاريخ الثورة الإسلامية، سرد التاريخ، تيليگرام، الإنترنت.
الاقتباس:	المحمدي، حسن، يعقوب التوكلي و رفيع الدين الإسماعيلي (١٤٤٦). نظرة على حالة سرد تاريخ الثورة الإسلامية وتحليله في تطبيق التراسل تيليگرام وطرق تعزيز جبهة الثورة. مجلة علمية دراسات الثورة الإسلامية. ٢١ (٢). ١٣٦ - ١١١. DOI: https://doi.org/10.22034/21.77.105
رمز DOI:	https://doi.org/10.22034/21.77.105
الناشر:	جامعة المعارف الإسلامية، قم، إيران.

نشریه علمی

مطالعات انقلاب اسلامی

سال ۲۱، تابستان ۱۴۰۳، شماره ۷۷

وضعیت‌سنجی و تحلیل روایت تاریخ انقلاب اسلامی در پیام‌رسان تلگرام و راهکارهای تقویت جبهه انقلاب

حسن محمدی^۱ / یعقوب توکلی^۲ / رفیع الدین اسماعیلی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدرسی معارف اسلامی گرایش انقلاب اسلامی، دانشگاه معارف اسلامی، قم، ایران.

hamohammadi@chmail.ir

۲. دانشیار گروه پژوهشی تاریخ سیاسی ایران پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران.

yaghoubtavakoli@yahoo.com

۳. دانشیار گروه فرهنگ و ارتباطات دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

rafi.esmaeili@chmail.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی (۱۳۶ - ۱۱۱)	تاریخ به دلیل درگیر کردن لایه‌های عمیقی از وجود انسان، ظرفیت بالایی در هویت‌سازی و الگوسازی دارد به همین دلیل در کانون توجه رسانه‌های داخل و خارج از ایران قرار گرفته است. مطالعه جریانات و شیوه‌های روایت تاریخ در سایت‌های اینترنتی، تلگرام و اینستاگرام نتایج درخور توجهی برای پژوهشگران حوزه تاریخ خواهد داشت زیرا علاوه بر آشنایی با ظرفیت‌های اینترنت در جهت تقویت حافظه تاریخی، تهدیدات موجود نیز مشخص خواهد شد. به طور خاص، در پیام‌رسان تلگرام ظرفیت‌ها و تهدیدات مختلفی وجود دارد که در این مقاله مورد بررسی خواهند بود. این پژوهش بر پایه مطالعه روش‌مند کانال‌های تاریخی و تحلیل اطلاعات موجود با روش تحلیل محتوا شکل گرفته است. این پژوهش نتایج درخور توجهی داشته است که شناسایی چهار جریان تبیین، عامه پسند، تحریف و دشمن در کنار واکاوی استراتژی‌ها و تکنیک‌های رسانه‌ای این جریانات بخشی از نتایج این پژوهش بوده‌اند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۱	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۰	
واژگان کلیدی	فضای مجازی، تاریخ انقلاب اسلامی، روایت تاریخ، تلگرام، اینترنت.
استناد:	محمدی، حسن، یعقوب توکلی و رفیع الدین اسماعیلی (۱۴۰۳). وضعیت‌سنجی و تحلیل روایت تاریخ انقلاب اسلامی در پیام‌رسان تلگرام و راهکارهای تقویت جبهه انقلاب. <i>مطالعات انقلاب اسلامی</i> . ۲۱ (۲). DOI: https://doi.org/10.22034/21.77.105 . ۱۱۱ - ۱۳۶
کد DOI:	https://doi.org/10.22034/21.77.105
ناشر:	دانشگاه معارف اسلامی، قم، ایران.

طرح مسئله

در زمانه جنگ رسانه‌ای و بهره بردن ارتش‌های سایبری از تاریخ برای تسخیر ذهن‌ها و تغییر هویت‌ها، اهمیت پژوهش‌های روشمند درباره چیستی، ابعاد و آثار این جنگ ضروری است؛ زیرا گرچه ابزارهای ارتباطی و رسانه‌ای به ابزارهای مهمی برای ارتقای آموزش، مشارکت سیاسی، تبلیغات فرهنگی و گفت‌وگوهای علمی تبدیل شده‌اند، مانند هر فناوری جدید دیگر، آسیب‌های خاص خود را داشته و می‌تواند در خدمت بهره‌کشی، کنترل، تخریب باورها، تضعیف دولت‌های ملی، تشویش اذهان عمومی و ترویج فساد قرار گیرد. ضرورت فهم نیازهای فضای مجازی به تاریخ، ضرورت تقویت جبهه انقلاب و ارتقای بصیرت تاریخی مردم، نیازمند پژوهش‌های اساسی است و در این زمینه باید ضمن شناسایی ظرفیت‌های موجود، بایستی استراتژی‌های عملیاتی نیز تدوین گردد. به تعبیر رهبر انقلاب «می‌توان از عرصه فضای مجازی حداکثر منافع را [کسب کرد]؛ همان کاری که دشمن می‌کند، شما می‌توانید در جهت عکس بکنید. مفاهیم اسلامی و معارف اسلامی را پخش کنید». (آیت‌الله خامنه‌ای، ۹۵/۶/۱۶)

امروزه، ۷۵ درصد از تبلیغات و عملیات روانی دنیا توسط آمریکا بوده و منبع اصلی ۸۰ درصد از کل اخباری که در جهان منتشر می‌شود، شبکه‌های خبری غرب است. (دارابی، ۱۳۹۶: ۲۱۲) در فضای مجازی نیز گستردگی استفاده بازیگران سازمان‌دهی شده از داده‌های تاریخی، جامعه ایرانی را به سوی چالشی بزرگ پیش می‌برد. انبوه کانال‌ها و پیج‌های ایجاد شده برای «تخریب حافظه تاریخی مردم» و «بهره‌برداری سیاسی از تاریخ»، نشان دهنده عزم جدی دشمن برای اثرگذاری و جهت‌دهی به حافظه تاریخی جامعه است. ازسوی دیگر، تاریخ انقلاب اسلامی به عنوان یک منبع معرفتی، حاوی درس‌ها و تجارب مهمی بوده و در استمرار مبارزات انقلابی با طواغیت عالم و شکل دهی به هویت نسل‌های بعدی نقش تعیین کننده‌ای دارد بنابراین توجه به مسئله «روایت تاریخ انقلاب اسلامی» بسیار ضروری است.

با توجه به اینکه پیام‌رسان تلگرام یکی از تکنولوژی‌های بسیار مهم و مورد توجه مردم بوده است، پژوهش در آن نیز اهمیت بالایی دارد. طراحی تلگرام در آمریکا و تنظیم پروتکل‌های فوق سری برای آن نشان‌دهنده جایگاه راهبردی تلگرام در جنگ تمدنی آمریکا علیه دیگر ملت‌هاست. تلگرام در حال حاضر محل تجمع گروه‌های تروریستی و عناصر ضدفرهنگی و بستری قوی برای جنگ شناختی دشمنان علیه دین اسلام و نظام جمهوری اسلامی شده است. پژوهش حاضر می‌کوشد تا با مطالعه دقیق سکوهایی روایت کننده تاریخ در تلگرام، ضمن تبیین وضعیت موجود، نیازهای جدید تاریخی - رسانه‌ای را روشن کرده و پیشنهادهایی برای برطرف کردن نیازها ارائه دهد. همچنین شناخت چگونگی استفاده دشمنان از

داده‌های تاریخی در فضای مجازی و استانداردسازی بازنمایی تاریخ جهت پیشگیری از نفوذ دشمن، از دیگر ضرورت‌های این پژوهش به حساب می‌آیند.

علی‌رغم اهمیت مسئله روایت تاریخ در فضای مجازی، پژوهش‌های چندانی پیرامون این مسئله انجام نشده و تنها طیفی از مطالعات نظری در حوزه حافظه تاریخی و شیوه‌های تأثیرگذاری بر آنکه غالباً به زبان انگلیسی هستند^۱ و طیف دیگری از منابع مربوط به روایت تاریخ در رسانه و فضای مجازی مرتبط با موضوع تحقیق است. مقالاتی مانند: «تأثیر میزان سواد اطلاعاتی کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی بر صحت اطلاعات (مورد پژوهشی: اطلاعات تاریخی)» (اسماعیل‌زاده، حسن‌زاده، ۱۳۹۷: ۱۷۹ - ۱۶۱)، «نقش شبکه‌های اجتماعی در حافظه تاریخی جامعه ایرانی (مطالعه موردی شبکه اجتماعی تلگرام)» (شمس‌کوشکی، ۱۳۹۷: ۱۱۴ - ۹۳) و «نقش شبکه‌های اجتماعی در هویت تمدنی کاربران ایرانی (مطالعه موردی فیس‌بوک و تلگرام)» (زیویار، ۱۳۹۶: ۱۲۸ - ۱۰۵) و «راهبردهای روایت تمدن‌ساز هویت ملی در فضای مجازی با هدف تحقق تمدن نوین اسلامی» (محمدی، ۱۴۰۰: ۱۲۶ - ۹۵). پژوهشی در مطالعه وضعیت روایت تاریخ در فضای مجازی و شناخت جریان‌ات فعال در کانال‌های تاریخی تلگرام پژوهش چندانی انجام نشده است. پژوهش حاضر در نظر دارد تا ضمن بررسی جریان‌های فعال در روایت تاریخ، محورهای فعالیت کانال‌ها، ارجاعات و تکنیک‌های عملیات روانی مورد استفاده آنها را مطالعه کند.

روش

با توجه به اهداف مشخص شده برای تحقیق پیش‌رو، این تحقیق از حیث هدف، از نوع پژوهش‌های «توسعه‌ای» و در سطح «راهبردی» محسوب می‌شود. ماهیت آن نیز «توصیفی» و از نوع «تحلیل محتوای کیفی» است. تحقیقات توصیفی (تحلیل محتوای کیفی) به دنبال بررسی «چگونه بودن» یک موضوع است. توصیف منظم و نظام‌دار وضعیت فعلی، مطالعه صفات و ویژگی‌های موضوع مورد نظر و بررسی ارتباط متغیرها با یکدیگر از ویژگی‌های این تحقیقات است. به بیان دیگر، این تحقیقات به منظور توصیف، تجزیه و تحلیل عینی و کیفی محتوای مفاهیم به صورت نظام‌دار هستند.

روش نمونه‌گیری از کانال‌ها و پیام‌های‌شان به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای و با استفاده از فرمول کوکران صورت گرفته است، بدین صورت که:

- با استفاده از مصاحبه نخبگانی، جستجوی وسیع اینترنتی و جستجوی موضوعی با استفاده از ۱۲۰

۱. مطالعات پیرامون حافظه تاریخی با کلید واژگانی مانند حافظه تاریخی (Historical Memory)، حافظه جمعی (Collective Memory) و دست‌کاری حافظه (Manipulating Memories)، قابل دستیابی هستند.

کلید واژه مهم تاریخی، فهرستی از ۲۲۵ کانال تاریخی شناسایی گردید.

- داشتن سه هزار عضو، به عنوان کمترین شرط تأثیرگذاری برای کانال‌ها در نظر گرفته شد، به همین دلیل تنها ۵۰ کانال تاریخی دارای بیش از سه هزار عضو باقی ماندند.
- کانال‌ها بر اساس جریانات تاریخ‌روایی‌شان دسته‌بندی شده و در خوشه‌های مختلف قرار گرفتند.
- حدود نیمی از کانال‌ها با استفاده از فرمول کوکران و درصد خطای ۵٪ مورد مطالعه قرار گرفتند.
- همچنین در تحلیل و تجزیه داده‌ها از روش «تحلیل مضمون» به عنوان روش کیفی فهم متون و اسناد استفاده شده است. تحلیل مضمون، روشی برای تحلیل داده‌های متنی اعم از نوشتار، عکس و فیلم است. این روش از جمله روش‌های تحقیقات کیفی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. (عابدی‌جعفری، ۱۳۹۰: ۱۵۷ - ۱۵۸). کاربرد این روش را می‌توان در شناسایی و دیدن متن، نمونه‌برداری و برداشت مناسب از داده‌های به‌ظاهر نامرتب، دسته‌بندی، پوسته‌پوسته کردن و مشاهده نظام‌مند شخص یا متن و اطمینان و اعتبار بخشیدن به نظام فکری متخذ و تبدیل داده‌های کمی به کیفی مؤثر دانست.

فهرست ۵۰ کانال تاریخی با بیش از سه هزار عضو

کانال	آی دی	عضو (هزار)
عصر تاریخ	@AsrTarikh	۱۳۴
گذر زمان	@gozare_zamaan	۱۳۱
جهان باستان	@ancient	۱۲۴
عجایب تاریخ	@ancientir	۱۲۰
جهان تاریخی	@Worlddax	۱۰۳
تاریخ ۷۰۰۰ ساله ایران	@iranAncient	۱۰۰
تاریخ سیاه و سفید جهان	@World5History	۹۴
تاریخ‌اندیشی (مهدی تدینی)	@tarikhandishi	۷۸
تاریخ ایران با نادرشاه	@Naader_Shah	۷۴
ردپای تاریخ	@Iran5History	۶۹
حافظه تاریخی	@hafezeye_tarikhi	۶۸
صادق زیباکلام	@sadeghZibakalam	۶۷
تاریخ معاصر ایران	https://t.me/join_chat/AAAAAEEhq_xx3Z00nJrdwFg	۶۱
حقایق باستان	@Ancient_factt	۶۱
تاریخ تلخ	@tarikhe_talkh	۵۳
کوروش کبیر	@CYRUS_KABIR	۴۹
کتابخانه تاریخ ما	@tarikhema	۴۷

عضو (هزار)	آی دی	کانال
۴۶	---	گذری بر اسرار تاریخ
۴۵	@tarikh_irankohan	ایران کهن
۴۰	@jafarshiralinia	نکته‌های تاریخی (شیرعلی‌نیا)
۳۸	@onlyhistory	HISTORY »
۳۶	@miras_gozashtegan	میراث گذشتگان
۳۵	@Mr_Tarikh	آقای تاریخ
۳۴	@iranoralhistory	خشت‌خام (دهباشی)
۳۳	@guardshahanshahi	گارد شاهنشاهی
۳۲	@bastaniha	جهان باستان
۳۰	@Tarikh_pahlavii	گردانه تاریخ
۲۳	@tzaman	تونل‌زمان (من و تو)
۲۰	@Axezirkhaki	عکس‌های زیرخاکی
۱۴	@yaran_khomeini_ir	یاران خمینی
۱۳	@HistoryPersia	تاریخ پرسیا
۱۳	@IOHP3@	پروژه تاریخ شفاهی هاروارد (ایران)
۱۲	@jafarian1964	رسول جعفریان
۱۱	@tarikhonline	تاریخ آنلاین
۱۱	@abdollahshahbazi	عبدالله شهبازی
۱۱	@tarikhdoon	تاریخ ایران و جهان
۱۱	@ajayeb_bastan	عجایب باستان
۱۰	@zanbill@	گذری در تاریخ
۱۰	@vahidbahman1	وحید بهمن
۹	@pahlaviiran	تاریخ پهلوی
۸	@tarikh_giti	تاریخ گیتی
۸	@cafetarikhcom	کافه تاریخ
۸	@koroosh_bozoorg	کوروش بزرگ
۷	@IRANSHAHR_NS	ایران‌شهر
۶	@TarikhDarTasvir	تاریخ در تصویر
۵	@psri.ir	مؤسسه مطالعات و پژوهش‌ها
۴	@mozdoorir	مزدور (کانال جدید)
۳	@Anti_Archaism	گروه آرتا
۳	@rajabidavani	محمدحسین رجبی‌دوانی
۳	@markazasnad	مرکز اسناد انقلاب اسلامی

جریان‌شناسی روایت تاریخ در تلگرام

پژوهش در تولیدات سکوه‌های تاریخی در تلگرام نشان می‌دهد که حداقل چهار جریان متمایز در روایت تاریخ انقلاب اسلامی وجود دارد. مراد از جریان، تولید محتوای مجموعه‌ای از کانال‌های تاریخی بر اساس مبانی و سبک خاصی از روایت تاریخ انقلاب اسلامی است؛ سبکی که از چارچوب نظری خاص، مبانی و اصول و حتی روش‌های ویژه خود بهره می‌برد. چهار جریان روایت تاریخ انقلاب اسلامی در تلگرام عبارتند از: جریان معاند، جریان تحریف، جریان عامه‌پسند و جریان تبیین.

الف) جریانات معاند

مجموعه‌ای از سکوه‌های فعال در حوزه تاریخ انقلاب اسلامی هدف خود را ستیز با اسلام سیاسی، نهضت‌ها و چهره‌های دینی و تلاش برای نادیده گرفتن یا تحریف آنان قرار داده‌اند. شاخص‌های این جریانات در روایت تاریخ انقلاب عبارت است از:

۱. نفی خط خدمت و خیانت در تاریخ به دلیل پذیرش نسبیت؛ (نجفی، ۱۳۹۸: ۱۲۱)
 ۲. ترویج ایدئولوژی‌های مخالف حکومت اسلامی مانند سلطنت؛
 ۳. تحقیر هویت ایرانی؛
 ۴. برجسته‌سازی اقلیت‌ها و انتساب ضدیت با اسلام و انقلاب اسلامی به آنان؛
 ۵. رویکرد تمجیدآمیز نسبت به غرب؛
 ۶. تحریف تاریخ انقلاب و تأکید بر عناصر غیرمذهبی در روایت تاریخ؛
 ۷. محوریت دادن به عناصر جریان خود در روند انقلاب اسلامی؛
 ۸. نگاه منفی به شرق و فرهنگ شرقی؛
 ۹. تحمیل مؤلفه‌های لیبرالیستی، کمونیستی و ... بر تاریخ معاصر ایران؛
 ۱۰. شناخت سطحی از مسائل ایران و غفلت از مسائل اصلی و روابط عمیق بین آنها.
- برخی از سکوه‌های این جریان در تلگرام عبارتند از:

۱. کانال «تاریخ سیاه و سفید جهان»

این کانال هم‌زمان با با تخریب انقلاب اسلامی به تطهیر رژیم پهلوی می‌پردازد. خودتحقیری در کنار برخی تمجیدها نسبت به هویت ایرانی از دیگر محورهای اصلی این کانال هستند. لحن مطالب کانال نرم اما گزنده و کیفیت مطالب آن قوی و نقطه‌زن است. کانال سعی دارد با استفاده از نوستالژی نسبت به کارتون‌های قدیمی و نیز بیان نکته‌های جالب تاریخی و غیرتاریخی جذابیت خود را بالا ببرد.

۲. کانال گذر زمان

رویکرد کلی این کانال، ضدیت با نظام اسلامی و دین اسلام است. تطهیر پهلوی و تخریب روحانیت از مهمترین محورهای دیگر این کانال است. این کانال دارای ادبیات تندی علیه نظام و روحانیت بوده و در کنار گرایش‌های مصدقی، به تطهیر و بزک آمریکا و تحقیر هویت ایرانی می‌پردازد و گاه برای ظاهرسازی، پست‌های ارزشی ارائه می‌دهد.

۳. کانال «صادق زیباکلام»

صادق زیباکلام علاوه بر تحلیل مسائل سیاسی، مطالب فراوانی در حوزه تاریخ پهلوی منتشر می‌کند که غالباً رویکرد تطهیر و بزک دارد. تخریب نظام، برجسته‌سازی عناصر لیبرال و بزک غرب و آمریکا بخش دیگری از محورهای این کانال است. زیباکلام کتابی تحت عنوان «رضاشاه» نوشته که کپی ناشیانه‌ای از کتاب پر اشکال سیروس غنی (برافتادن قاجار و برآمدن رضاشاه) و برخی منابع خارجی است و تاکنون مجوز چاپ آن صادر نشده است. البته کتاب دیگر وی با عنوان «گرامافون» که درباره پریش سظوت از جاسوسان انگلستان در ایران است، مجوز چاپ گرفته است. هجو منتقدان و تخریب روایت‌های رسمی نظام با برچسب «روایت حکومتی» از مهم‌ترین تکنیک‌های زیباکلام در کانال و در کتاب‌های خود اوست. مناظره زیباکلام با خسرو معتضد یکی از مقاطع مهم در فعالیت رسانه‌ای وی بود که حقیقتاً یک شکست تمام عیار برای زیباکلام رقم زد.

۴. کانال «تاریخ ایران با نادرشاه»

این کانال از معاندترین کانال‌های مورد مطالعه محسوب می‌شود که هیچ ابایی از هجو، جعل و فحاشی ندارد. رویکرد کلی کانال، ضدیت با دین، روحانیت و انقلاب اسلامی است. تطهیر پهلوی و عرب‌ستیزی نیز از محورهای دیگر این کانال هستند. همچنین به‌شدت طرفدار شاپور بختیار است و درباره بهرام مشیری تعبیر استاد را به کار می‌برد. استفاده از مشهورات مخاطب، انتساب جعلی متن به نویسندگان، شعرا و مجلات اروپایی، استفاده از شعر، طنز و داستان از مهم‌ترین تکنیک‌های کانال مذکور در القای مطالب خود است.

۵. کانال «میراث گذشتگان»

محورهای اصلی این کانال باستان‌گرایی، تخریب نظام، دین‌ستیزی، تطهیر پهلوی و سرگرمی است. همچنین پست‌های بسیاری در تمسخر دین و ترویج شعار «افکار نیک، گفتار نیک، کردار نیک» و نمایش زنان بی‌حجاب دارد. به نظر می‌رسد که بسیاری از کانال‌ها از جمله «میراث گذشتگان»، از داخل

کشور مدیریت می‌شوند؛ زیرا در زمان قطعی اینترنت ایران در آبان ۱۳۹۸ برخی از این کانال‌ها نیز غیرفعال بودند.

۶. کانال «تاریخ معاصر ایران»

این کانال از پرکارترین و نخبگانی‌ترین سکوهای تاریخی است که ادبیات تند در تخریب نظام اسلامی، ولایت فقیه و روحانیت انقلابی دارد و یادداشت‌های مختلفی را از افرادی مانند محسن کدیور، مهدی نصیری، محمد جواد حجتی کرمانی، سلمان کدیور، شهاب‌الدین حائری شیرازی و محمدعلی کوشا منتشر می‌سازد. در بسیاری از یادداشت‌های کانال، هجمه به شخص رهبر انقلاب با ادبیات علمی و به صورت تلویحی انجام می‌گیرد. کانال یادشده علاقه‌مند به چهره‌سازی از میرحسین موسوی و منتظری بوده و از برجام نیز طرفداری می‌کرد. برخی از مطالب کانال از «ایران اینترنشنال»، «بی‌بی‌سی» و «ملی - مذهبی» نقل می‌شود.

۷. کانال «تونل زمان»

این کانال ذیل برنامه تونل زمان شبکه من و تو فعالیت می‌کند. فعالیت‌های کانال علاوه بر اعلام زمان پخش این برنامه، در محورهای تطهیر پهلوی، ترویج موسیقی و استفاده از جاذبه‌های جنسی بوده است. به‌طور کلی سیاست‌های این سکو مانند شبکه منوتو بوده واز حوزه سرگرمی و سبک زندگی وارد تحلیل بزک پهلوی و باستان گرایی می‌شود و تلاش دارد تا مواضع سیاسی حادی نگیرد. علی‌رغم تعطیلی شبکه منوتو، این کانال هنوز فعال است (بهار ۱۴۰۳) کانال‌های دیگری به اسم تونل زمان فعالیت می‌کنند، اما کانال مربوط به شبکه منوتو، با آی دی @tzaman فعالیت می‌کند.

۸. کانال «تاریخ ما»

تاریخ ما مجموعه فعالی در حوزه باستان‌گرایی، تطهیر پهلوی، ستیز با دین و روحانیت و تخریب نظام اسلامی تشکیل داده که از سایت‌های اینترنتی تا تلگرام و اینستاگرام را شامل می‌شود. سکوی مزبور همچنین خودتحقیری را در کنار زرتشت‌گرایی دنبال می‌کند. سبک کار پیچیده این کانال موجب شده که برخی از کانال‌ها و سایت‌های انقلابی مانند کانال «سپاه پاسداران» و «خبرگزاری فارس» در کنار کانال «انجمن فلسفه و آئین شاهنشاهی» نیز از این کانال باستان‌گرا حمایت کنند. کانال «تاریخ ما» از کانال‌های «تونل زمان» و «تاریخ گیتی» نیز مطلب نقل می‌کند. تاریخ ما، یک سایت فعال تحت همین عنوان را مدیریت می‌کند که در آن اغلب منابع ضد دینی و مروج باستان‌گرایی بارگذاری شده است. این سایت در معرفی جشن‌های ۲۵۰۰ ساله از تعبیر «جشنی برای معرفی شکوه فرهنگ و تمدن ایران به جهانیان» استفاده کرده است. (تاریخ ما، کدخبر ۱۴۷۱۲۱)

۹. کانال «تاریخ در تصویر»

این کانال با گرایش به رضا پهلوی، در محورهای تظہیر پهلوی، تخریب نظام و دین‌ستیزی فعالیت می‌کند. نشان دادن حجم انبوهی از زنان بدحجاب پیش از انقلاب در سواحل دریاها یا در حال موتورسواری و همچنین بارگذاری شوها و آهنگ‌های مختلف، بخش مهمی از فعالیت این کانال را به خود اختصاص داده‌اند تاریخ در تصویر به شدت، ضد‌دین بوده و علیه روحانیت و انقلاب اسلامی فعالیت دارد و در عین حال، بعضاً از شهدا نیز مطالبی نقل کرده و با طعنه از پایمال شدن خون شهیدان می‌نویسد. به نظر می‌رسد این کانال، خارج از کشور اداره می‌شود.

با مطالعه سکوه‌های معاند در حوزه تاریخ انقلاب اسلامی مشخص می‌شود که استمرار خط رسانه‌ای شبکه‌های بیگانه در داخل کشور به مرحله خطرناکی رسیده است و اگر برای قطع ارتباط این دو فکری نشود، آسیب‌های جدی در انتظار خواهد بود! تصویب قوانین لازم برای فاصله‌گذاری بین خط رسانه‌ای داخل و خارج از کشور، بخشی از تدابیر لازم است. ایجاد ممانعت قانونی یا اجرای قوانین برای جریانات و افراد معاند در کنار ارتقای سلامت اخلاقی در سکوه‌های تاریخی با تصویب قوانین مربوط به جعل، کپی و ترجمه، آثار مثبتی خواهد داشت. وضع قوانین سختگیرانه‌تر جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین بخشی از الزامات این استراتژی است.

ب) جریان تبیین

علی‌رغم وجود مراکز متعدد تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی، این جریان هنوز به مرحله تکامل خود نرسیده است. به تعبیر محمدحسن رجبی‌دوانی، «هنوز تا تحقق مکتب تاریخ‌نگاری اسلامی، راه درازی در پیش است و باید نظریه‌پردازی‌های متعددی صورت گیرد». (رجبی، سایت دوران، کدخبر: ۴۸۲۴۳۳۰۴) با این‌همه، می‌توان از شاخص‌های تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی سخن گفت. این جریان ضمن باورمندی به کارآمدی دین، در پی رسیدن به تمدن نوین اسلامی با رهبری ولایت فقیه است. شاخص‌های جریان انقلابی عبارتند از:

- پایبندی به مبانی و عناصر اسلام سیاسی و جمهوری اسلامی؛
- برجسته‌سازی مجاهدت‌های عالمان شیعه در تاریخ؛
- نقد حکومت‌های طاغوت از جمله رژیم پهلوی؛
- گره‌گشایی از شبهات دشمن در حوزه تاریخ انقلاب اسلامی؛
- نقد عملکرد استعمارگران و بیگانگان و مبارزه با خودتحقیری؛
- برجسته‌سازی نهضت امام خمینی (ره)؛

- باور به تدریجی، تکاملی و پویانده بودن انقلاب اسلامی (سیاهپوش، ۱۴۰۱: ۸۲)؛
 - نقد جریان‌های غرب‌زده و نفوذی در تاریخ معاصر؛
 - پرهیز از تقویت انگاره‌های تاریخ‌نگاری انگلیسی، سلطنتی و سایر روایت‌های التقاطی؛
 - رعایت تقوای دینی در تاریخ‌روایی با تکیه بر مستند و منصفانه بودن مطالب.
- برخی از مهم‌ترین سکوه‌های این جریان عبارتند از:

۱. کانال «مرکز اسناد انقلاب اسلامی»

مرکز اسناد انقلاب اسلامی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز رسمی تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی، دارای کانالی است که قابلیت مرجع شدن در میان کانال‌های جریان تبیین را دارد؛ اما معمولاً به معرفی کتاب‌های چاپ شده در مرکز اسناد و نیز بیان قطعات کوتاه تاریخ معاصر ایران مرتبط با انقلاب اسلامی، متّخذ از منابع مرکز قناعت می‌کند. کانال این مرکز غالباً از عکس‌نوشته، متن و کلیپ‌های تصویری استفاده می‌نماید. بخشی از تولیدات تاریخی این سکو ناظر به مسائل روز است. سایت اینترنتی و صفحه اینستاگرامی این مرکز در فعالیت رسانه‌ای موفق‌تر بوده است.

۲. کانال «مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی» (@psri.ir)

این مؤسسه یکی از مهم‌ترین مراکز تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی محسوب می‌شود و عمده مطالب سایت و کانال‌های آن، برگرفته از کتاب‌های انتشار یافته از سوی مؤسسه و سایر مراکز علمی هستند. تقویم روز، بریده جراید، معرفی کتاب‌های مؤسسه و معرفی مقالات محققین بخشی از فعالیت‌های علمی کانال است. با این حال با توجه به مرجعیت علمی این مؤسسه در بحث‌های تاریخی، انتظار کانال فعال‌تری از مؤسسه می‌رود.

۳. بنیاد تاریخ‌پژوهی و دانشنامه انقلاب اسلامی

کانال بنیاد تاریخ‌پژوهی یکی از سکوه‌های راهبردی در حوزه تاریخ انقلاب به‌شمار می‌رود و علاوه بر تولیدات رسانه‌ای ناظر به مسائل و چالش‌های روز، یادداشت‌های بلند و اسناد اختصاصی متعددی را بارگذاری می‌کند. مسائل این کانال غالباً ناظر به مسائل روز، مبارزات امام خمینی (ره)، نقد جریان روشنفکری و جریان نفوذ متمرکز است. سایت این بنیاد نیز دارای بخش‌های انتشارات، اسناد، تاریخ شفاهی، مقالات، نقد کتاب و وبلاگ است.

امروزه مراکز و مؤسسات مختلفی در حوزه تاریخ فعالیت می‌کنند و علاوه بر انبوه اسناد و داده‌های تاریخی، پژوهش‌های متعددی در این مراکز انجام شده است با این‌همه جای خالی این پژوهش‌ها در

حوزه روایت تاریخ مشهود است. همچنین انبوهی از اسناد برجای مانده از دوران پهلوی وجود دارند که هنوز دسته بندی و فراوری رسانه‌ای نشده و قابلیت استفاده برای تولیدکنندگان رسانه‌ای را ندارند. انتظار آن است که دانشگاه‌ها، مؤسسات و مراکز پژوهشی بایستی به نیازهای انقلاب و حل مسائل میدان روایت تاریخ توجه بیشتری کرده و پشتوانه‌های نظری خود را در سطوح راهبردی و عملیاتی صورت بندی کنند.

۴. کانال «تاریخ پهلوی / @tarikhe_paahlavi»

این کانال از سکوهایی مؤثر در حوزه روایت تاریخ پهلوی به‌شمار می‌رود که بر نقد رژیم پهلوی، نقد پروژه تطهیر پهلوی و بیان موفقیت‌های انقلاب اسلامی متمرکز است. «تاریخ پهلوی» با استفاده از کلیپ‌ها و مصاحبه‌های تاریخی، بیان خاطرات درباریان، مقایسه موفقیت‌های تاریخی دوران جمهوری اسلامی با دوران پهلوی و ... به دنبال این موضوعات است. استفاده این کانال از اعترافات شبکه‌های ماهواره‌ای و مخالفان جمهوری اسلامی و همچنین برش‌هایی از مستندهای تاریخی در خور توجه است. تاریخ پهلوی ضمن تهیه کلیپ‌های کوتاه در پاسخ به عوامل داخلی تطهیرکننده پهلوی با مقایسه آماری به ادعاهای آنها پاسخ می‌دهد.

۵. کانال «گروه پژوهشی آرتا»

این کانال تحت مدیریت آقای شادفر، هدف خود را دفاع از اسلام و مذهب شیعه، در برابر شبهات و اکاذیب باستان‌گرایان، ملی‌گرایان و جریان‌ات ضداسلام بیان داشته است. نقد پهلوی و پاسخ به شبهات فضای مجازی از محورهای جدی این سکو به شمار می‌روند. یکی از نقاط قوت این کانال، استفاده از منابع آکادمیک و حتی منابع مشهور به مخالفت با اسلام مانند کتاب‌های زرین‌کوب و برخی از مستشرقان است. علاوه بر نقطه زنی و پاسخ به شبهات، لحن و بیان کانال مناسب و عالمانه است. باتوجه به اینکه باستان‌گرایی یک ایدئولوژی شاهنشاهی است که توسط محمدعلی فروغی در مطرح شده و یکی از اهداف آن پیوند مجدد دو قوم ایرانی و یهودی بوده است (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۷: ۵۱۵)، این کانال ارتباطات جریان باستان‌گرا با صهیونیسم و جریان‌ات ضد ایرانی را تبیین می‌کند.

۶. کانال «استاد محمدحسین رجبی‌دوانی»

فضای تخصصی کانال استاد رجبی، تاریخ اسلام است، اما تطبیق مسائل پیش روی انقلاب اسلامی با تاریخ صدر اسلام و بیان درس‌ها و عبرت‌های آن از محورهای این کانال محسوب می‌شود. همچنین نقد تحریفات تاریخی مانند نقد سخنان آقای حسن روحانی در مورد پیامبر اسلام ﷺ، نقد عدم حصر سیاسی در زمان امام علی علیه السلام (در پاسخ به شبهه حصر سران فتنه ۸۸) نیز قابل توجه بوده‌اند.

ج) جریان تحریف

مراد از جریان تحریف، بخشی از سکوهایی حوزه تاریخ انقلاب اسلامی هستند که بر اساس نگرش‌های جریان روشنفکری یا مبانی تاریخ‌نگاری آکادمیک فعالیت دارند. جریان روشنفکری از جمله جریان‌های وارداتی کشور است که به تعبیر رهبر معظم انقلاب از همان ابتدا بیمار متولد شد (آیت‌الله خامنه‌ای، ۵ / ۳ / ۱۳۸۴) و هیچ‌گاه نتوانست به متن جامعه و مردم نزدیک شود. این جریان پس از انقلاب اسلامی تا حدودی به محاق رفت؛ اما به تدریج و به‌ویژه در محافل دانشگاهی خود را بازیابی کرد. جریان تحریف از مطالعه تاریخ «بما هو تاریخ» و «بیطرفی در روایت تاریخ» سخن می‌گوید، اما تاریخ را در قالب نظریه‌ها و مبانی پیشینی که به تحدید نگاه مورخ می‌انجامد، تفسیر می‌کند. برخی بزرگان این جریان مانند عباس اقبال، اساساً تاریخ‌نگاری را همان شیوه کار مورخان فرنگی دانسته‌اند (اقبال آشتیانی، ۱۴۰۲: ۹). ادعای بی‌طرفی در تاریخ‌نگاری آن‌هم با ارجاع به منابع غربی در حالی است که اساساً ایران‌شناسی شاخه‌ای از شرق‌شناسی محسوب می‌شود و این مطالعات با انگیزه‌های سیاسی و اقتصادی و در راستای اهداف استعماری اروپا بوده است. (احمدی، ۱۳۸۳: ۲۰)

جریان تحریف طیف‌های متنوعی دارد که تا مرز انکار یکدیگر پیش می‌روند. طیفی از مراکز آکادمیک، تاریخ‌نویسان ژورنال، تجاری‌نویس‌ها و حتی تولیدات برخی از مراکز دولتی در کنار افرادی مانند صادق زیباکلام، عمادالدین باقی، مهدی تدینی، سید جعفر شیرعلی‌نیا و حسین دهباشی درون این جریان محسوب می‌شوند. برخی از صاحب منصبان در نظام نیز در روایت تاریخ به جریان روشنفکری نزدیک شده و از جعل و تحریف ابا نداشته‌اند. خاطرات آقایان منتظری و هاشمی رفسنجانی از جمله این آثار هستند. (جمعی از نویسندگان، ۱۴۰۲: ۲۰۷) شاخص‌های این جریان در روایت تاریخ عبارتند از:

- تحمیل مؤلفه‌های لیبرالیسم بر تاریخ معاصر ایران؛
- تطهیر و چهره‌سازی از عناصر لیبرال و ملی‌گرا؛
- غرب‌زدگی و تمجید از غرب؛
- تحقیر فرهنگ و هویت ملی و اسلامی ایرانیان؛
- نگرش تلطیف‌آمیز به رژیم پهلوی؛
- نادیده گرفتن انقلاب اسلامی؛ (توکلی، ۱۳۸۷: ۲۰۹)
- نادیده گرفتن مؤلفه‌های دینی و فرهنگی مؤثر در تاریخ معاصر؛
- نگاه منفی به شرق و کشورهایی مانند چین و روسیه؛
- مخالفت با اسلام سیاسی و روحانیت انقلابی؛
- کانال «تاریخ اندیشی (مهدی تدینی)».

تدینی یک «فاشیسم پژوه» است که بر اندیشه‌های ارنست نولته، متفکر و تاریخ‌نگار آلمانی تمرکز دارد. (تدینی، سایت تاریخ ایرانی، کدخبر: ۶۰۲۱) وی در کانال خود با استفاده از تکنیک قرینه‌سازی در جهت بزرگ‌تر، نقد یا تخریب نظام و تطهیر پهلوی استفاده می‌کند. تدینی در ضمن هم‌سان‌نگاری جمهوری اسلامی با حکومت‌های مارکسیستی و هجو مدل توسعه درون‌زا، باور دارد که رشد کشور با پیوند سه عنصر محقق می‌شود: وارد کردن ایده‌های غربی، کمک مقامات دولتی به مدرن‌سازی و کمک ایرانیان پیشرو و اقلیت‌های خارجی ساکن ایران یا مستشاران غربی. (تدینی، کانال تاریخ اندیشی) تدینی به «ترور سیاستمداران» و «ترور سیاسی» تمرکز خاصی داشته و ناظر به ترور افرادی چون ناصرالدین شاه، ریگان، اسحاق رابین، انورسادات، آلدومورو، فرانکس فردیناند، اتابک و گاندی محتواهایی تولید کرده است. خودتحقیری و القای ناتوانی ذاتی ایرانیان از دیگر پروژه‌های تدینی است.

۱. کانال «اتاق آینده»

این کانال متعلق به جعفر شیرعلی‌نیا، نویسنده چند اثر در حوزه تاریخ انقلاب اسلامی و دفاع مقدس بوده و در فضای مجازی نیز فعالیت دارد. یادداشت‌های منتشره در کانال تلگرامی وی مورد انتقاد بسیاری از اصحاب رسانه و صاحب‌نظران حوزه دفاع مقدس بوده است. سایت تسنیم با انتقاد از شیوه تاریخ‌روایی شیرعلی‌نیا، مطالب وی را عاری از تحقیق و شبیه‌خیاطی و بریدن بخش‌های مهمی از مطالب برای یک هدف سیاسی دانسته (تسنیم، کدخبر: ۲۴۰۰۶۶۶) شیرعلی‌نیا منتقد نگاه سیاسی به دفاع مقدس است و از ضرورت شکسته شدن انحصار روایت جنگ در دست نظامیان سخن می‌گوید. مروری بر یادداشت‌های وی نشان دهنده علاقه وی به برجسته‌سازی آقای هاشمی رفسنجانی و طعن و زیر سؤال بردن تدابیر عملکرد رهبر معظم انقلاب است. وی درباره کتاب «روایت رهبری» با اشاره به سخنان دختر امام، مدعی شده که امام نسبت به رهبر شدن آقای هاشمی رفسنجانی هم نظر داشته است، بنابراین انحصار نظر امام در مسئله رهبری، به آیت‌الله خامنه‌ای نادرست است.

۲. کانال «خشت خام (حسین دهباشی)»

حسین دهباشی فارغ‌التحصیل دانشگاه امنیتی سواز در انگلستان بوده و مسئولیت‌های مختلفی در جمهوری اسلامی از جمله با همکاری صداوسیما داشته است. وی در قالب تاریخ شفاهی دوران پهلوی، تلاش جدی‌ای برای تطهیر پهلوی داشته و بخشی از خروجی مصاحبه‌های ایشان در قالب مجموعه «مجموعه تاریخ شفاهی و تصویری ایران معاصر» منتشر گردید. مجموعه‌ای که از انتخاب افراد مصاحبه شونده تا نوع پرسش‌ها و انبوه اطلاعات غلطی که وابستگان به رژیم پهلوی بیان داشته‌اند، همگی جای

تامل دارد. بر اساس نامه‌ای که در کانال دهباشی بارگذاری شده است، رهبر معظم انقلاب، کتاب‌های تولید شده توسط دهباشی را «غلط بزرگ» و مسئولین وقت را مستحق مواخذه دانسته و درخواست جبران این غلط بزرگ را داشته‌اند. کانال خشت خام، یادداشت‌ها، بخشی از تولیدات و دلنوشته‌های دهباشی است که در آن علاوه بر تطهیر پهلوی، سیاه‌نمایی نسبت به نظام جمهوری اسلامی و تطهیر عناصر لیبرالی مانند امیرانتظام دنبال می‌شود.

دهباشی نسبت به روحانیت انقلابی، سوگیری خاصی دارد. وی در کتاب *اقتصاد و امنیت* نوشته است: «کسروی اندیشمند ایرانی و طرفدار جدی اصلاح و تسویه مذهبی و مخالف سرسخت تصوف و عرفان در ایران بوده است» (دهباشی، ۱۳۹۳: ۶) وی اوایل سال ۱۳۹۹ به دیدار آقای سید صادق شیرازی شتافت و در پاسخ به سؤال برخی از طلاب نسبت به این دیدار، طلاب را بی‌شعور خطاب کرد. (دهباشی، سایت انصاف، ۱۳۹۸/۱۲/۲۳) وی در کانال خود یادداشت‌هایی از رسول جعفریان، مسعود بهنود، جعفر شیرعلی‌نیا، تورج دریایی و پرویز پرستویی را منتشر کرده است. همچنین انتقادات شیرعلی‌نیا به کتاب تاریخ سوم دبیرستان را که در آن نسبت به برجسته‌سازی نقش رهبرانقلاب و آقای ولایتی در جنگ معترض بود، پوشش داده است.

د) جریان عامه‌پسند

برخی از سکوه‌های فعال در حوزه روایت تاریخ انقلاب اسلامی، فاقد سوگیری مشخصی نسبت به تاریخ انقلاب بوده و به اصطلاح، بی‌تفاوت یا عامه‌پسند هستند. این جریان علاقه‌ای به مسائل سیاسی تاریخ به‌ویژه نهضت امام خمینی ره و انقلاب اسلامی نداشته و بدون اینکه موضع منفی نسبت به اسلام یا جمهوری اسلامی اتخاذ کنند، انبوهی از اطلاعات تاریخی سرگرم‌کننده را به نمایش می‌گذارد. برخی از چهره‌های فکری این طیف از تلاش خود برای وارد کردن تاریخ در متن زندگی مردم سخن گفته‌اند. پروفسور جان هیگام مشهور به ژورنال تاریخ که در صدد کم کردن فاصله بین تاریخ‌نگاری آکادمیک و ژورنال است، گفته است: «از آنجا که تدریس و تألیف تاریخ عامل روشنگری و تحکیم میهن‌دوستی و مردم‌دوستی است، هرچه که تاریخ‌نگاران غیرآکادمیک زیاد شوند، رشد فکری و معلومات عمومی مردم بیشتر خواهد شد». (کیهانی‌زاد، سایت ویستانیوز، ۱۳۹۹/۱۲/۹) بر اساس بیانات رهبر انقلاب، این نوع از فعالیت رسانه‌ای که بی‌تفاوتی نسبت به نظام سیاسی را سرلوحه خود قرار داده، قطعاً با سکوه‌های معاند تفاوت دارد (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۷۵/۲/۱۳) و جریان جدیدی را شکل می‌دهد. تعداد فالورهای پیج‌های عامه‌پسند در اینستاگرام از همه جریان‌ها بیشتر است؛ امری که با ماهیت اجتماعی این سکوها منطبق است. روایت تاریخ در سایت‌های نمناک، بیتوته و دستی بر ایران نیز در درون جریان عامه‌پسند قرار

دارد. شاخص‌های اصلی این جریان عبارتند از:

- پرهیز از ورود به مسائل سیاسی و چالشی؛
 - عجز از درک کلیت تاریخ ایران و ندیدن بسیاری از نقاط عطف دینی و اعتقادی جامعه؛
 - تولید محتوا در حوزه سبک زندگی و استفاده از جاذبه‌های جنسی و زنانه؛
 - غلبه رویکرد تجاری و تبلیغاتی؛
 - تاکید بر آثار باستانی و مراکز گردشگری به‌ویژه آثار دوره قبل از اسلام؛
 - انتشار اطلاعات تاریخی پراکنده و غیرهدفمند؛
 - برجسته‌سازی عناصر جریان روشنفکری در حوزه ادبیات؛
 - رویکرد انتقادی نسبت به استعمارگران در کنار بزک غرب و خودتحقیری؛
 - ادعای التزام بر فعالیت در چارچوب قوانین جمهوری اسلامی ایران؛
 - رویکرد تخریبی نسبت به حکومت قاجار، در عین تلطیف حکومت پهلوی.
- برخی از سکوهای جریان عامه پسند عبارتند از:

۱. کانال «HISTORY»

اغلب تولیدات این کانال، سرگرمی و اطلاعات زرد به‌شمار می‌آید. معرفی جاذبه‌های گردشگری، ترویج باستان‌گرایی و نمایش مفاخر از دیگر فعالیت‌های این کانال است. درحالی‌که بخشی از مطالب این کانال در بزک غرب است، پست‌هایی نیز با موضوع تبیین قحطی بزرگ و مرگ ایرانیان و مقصر دانستن انگلیس در کانال دیده می‌شود! همچنین درباره فرقه اسماعیلیه، حسن صباح و حشاشین مطالب متعددی در کانال کار شده است و برخی مطالب در نقد پهلوی هم در کانال وجود دارد.

۲. کانال عصر تاریخ

این کانال با ۱۳۴ هزار عضو مطالبی عامه‌پسند در کنار باستان‌گرایی و بزک پهلوی را بارگذاری می‌کند. گرچه بزک پهلوی در مواردی مانند سپاه دانش، سپاه بهداشت، انقلاب سفید، آریامهر و مسائل اقتصادی دنبال می‌شود، رویکرد تندی در تخریب نظام ندارد و در کل «عامه پسند» به حساب می‌آید. این کانال در پیام‌رسان ایتا نیز تولید محتوای خود را شروع کرده است.

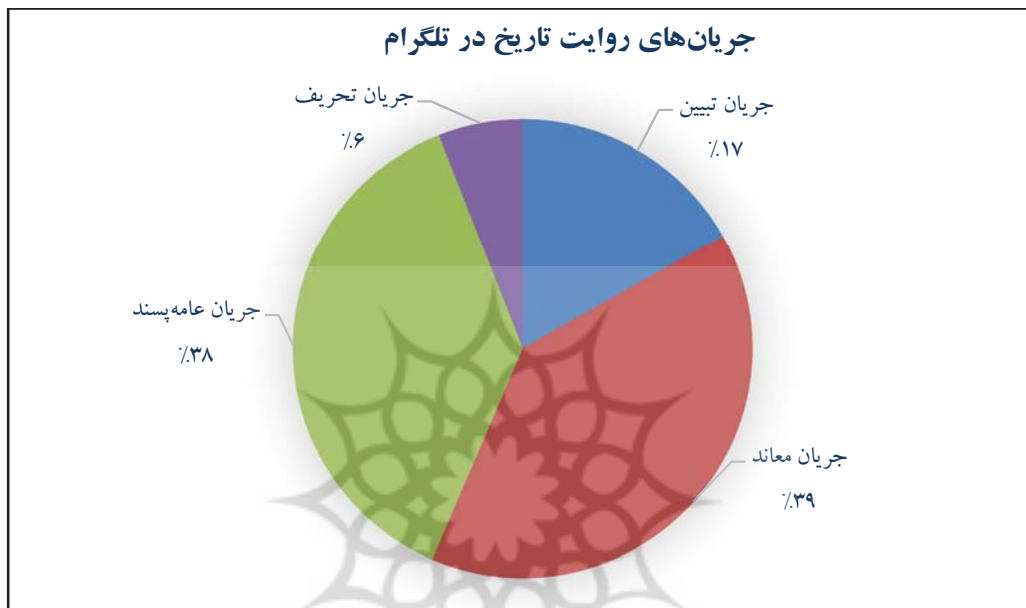
۳. کانال تاریخ ۷۰۰۰ هزار ساله

این کانال در معرفی خود به داشتن لینک احراز هویت از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تصریح دارد که با کانال‌های سیاسی و ضداخلاقی تبادل ندارد. باستان‌گرایی، مفاخر و رسوم ایرانی اسلامی، تطهیر پهلوی

و مقابله با خودتحقیری، مهم‌ترین محورهای فعالیت این کانال است. گاهی نیز مطالب ارزشی و انقلابی در کانال دیده می‌شود و چندان زاویه‌ای با نظام ندارد و بیشتر تحت تأثیر جریان روشنفکری داخلی باشد. کیفیت مطالب این کانال به صورت نقطه‌زن و دارای سطح استدلال بالایی است.

توازن قوای جریان‌های روایت تاریخ

توازن قوای کانال‌های تاریخی در تلگرام شکل زیر قابل نمایش است:

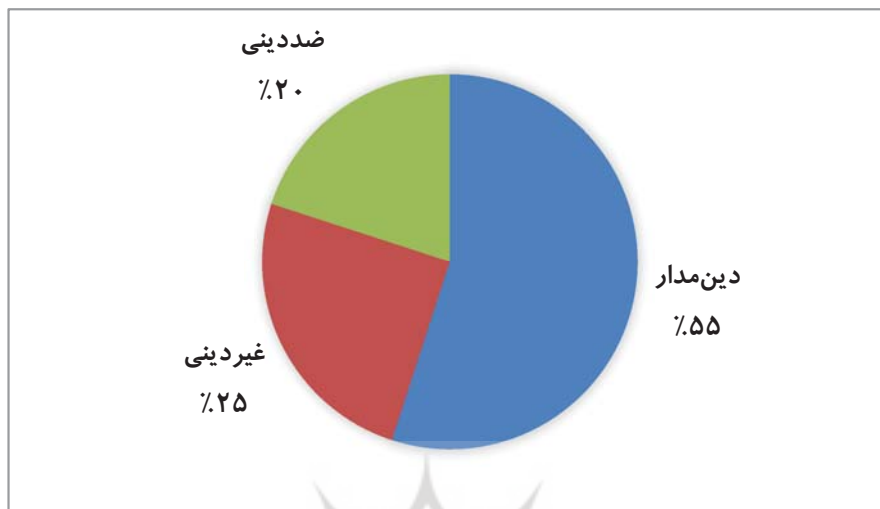
جدول فوق نشان می‌دهد که حجم حضور جبهه انقلاب در تلگرام بسیار کم بوده و جریانات معاند و عامه‌پسند غلبه مطلق دارند.

جدول مقایسه کانال‌های تاریخی جبهه انقلابی و غیرانقلابی تلگرام

ردیف	موضوع	مقایسه
۱	تعداد کانال‌ها	تعداد کانال‌های انقلابی کمتر از $(\frac{1}{5})$ کانال‌های سایر جریان‌هاست.
۴	کیفیت پیام‌ها	کیفیت پیام‌های جبهه انقلابی، کمی قوی‌تر از جبهه غیرانقلابی است.
۵	تعداد پیام‌ها	جبهه انقلابی در تعداد پیام‌های بارگذاری شده، $(\frac{1}{3})$ جبهه غیرانقلابی است.
۶	بازدید (سین)	کانال‌های انقلابی یک ونیم برابر، بیشتر از کانال‌های غیر انقلابی بازدید دارند.
۸	تعداد عضو	میانگین عضو کانال‌های انقلابی یک شانزدهم $(\frac{1}{16})$ کانال‌های غیرانقلابی است.
۱۰	تکنیک‌های عملیات روانی	کانال‌های انقلابی به مراتب کمتر از کانال‌های غیرانقلابی از تکنیک‌های عملیات روانی استفاده کرده‌اند.

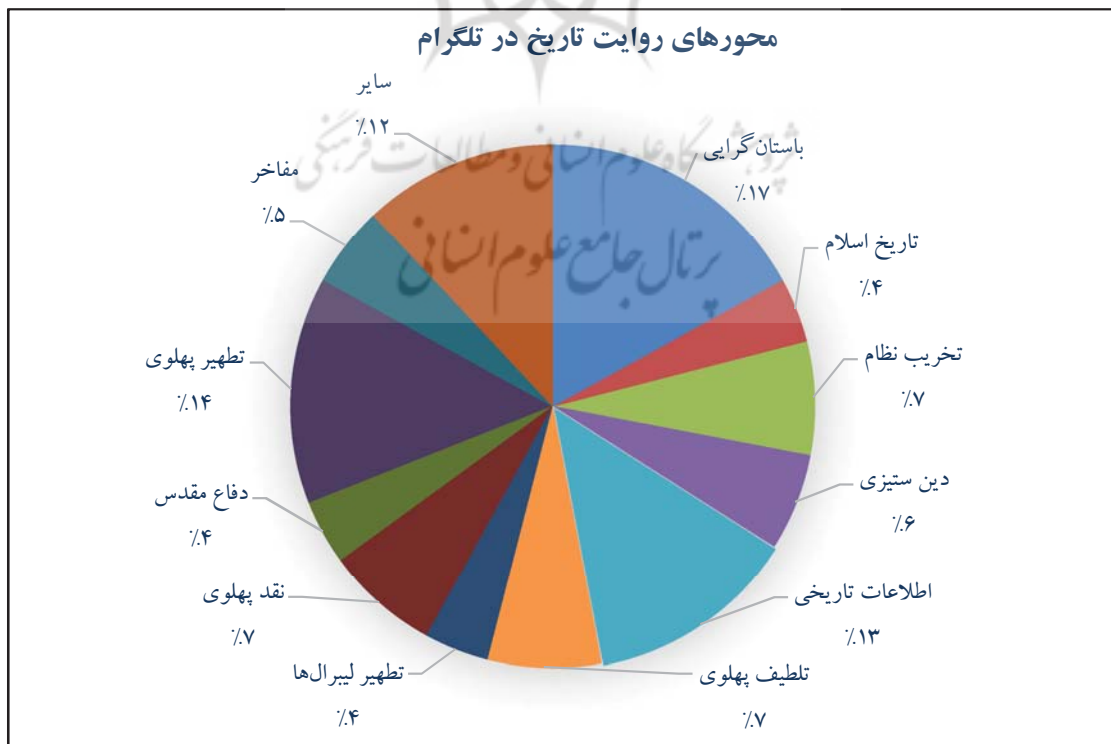
نسبت کانال‌های تاریخی با دین اسلام

کانال‌های تاریخی در نسبت با دین به سه دسته دین‌مدار، غیردینی و ضددینی قابل تقسیم هستند که در نمودار زیر قابل مشاهده است.

محورهای اصلی کانال‌های تاریخی

هر یک از جریان‌های فعال در روایت تاریخ بر محورهای خاصی تمرکز دارند. جدول زیر نشان‌دهنده ۱۲ مورد از مهم‌ترین محورهای تاریخی در تلگرام است:

مهم‌ترین محوهای کانال‌های تاریخی به ترتیب وزن محورها عبارتند از باستان‌گرایی، تطهیر پهلوی، اطلاعات تاریخی، دین ستیزی و تخریب نظام اسلامی؛ در ادامه نقاط درگیری ۵ محور فوق یعنی مسائل جزئی و انگاره‌های ذیل هر محور تبیین می‌گردد:

نقاط درگیری محور باستان‌گرایی

ترویج باستان‌گرایی به شکل یک ایدئولوژی و ایجاد تقابل بین ایران و اسلام، مهم‌ترین محور سکوهای تاریخی است؛ پروژه‌های که با هدایت روچیلدهای انگلستان و عوامل ایرانی اینتلیجنس سرویس مانند ذکاءالملک فروغی، (شهبازی، ۱۳۸۹: ۱۲۸) تقویت شده و پس از کودتای ۲۸ مرداد نیز در قالب تفکر «شاهپرستی» توسط محمدرضا پهلوی دنبال شد، (عامری، ۱۳۹۵: ۳۵) امروزه به یک تهدید شناختی جدی تبدیل شده است. در این محور، نقاط درگیری زیر وجود دارد:

- بیگانه بودن دین اسلام با مردم ایران و فرهنگ والای مردم ایران نسبت به اعراب؛
- برتری حکومت‌های سکولار ایران باستان نسبت به حکومت دینی کنونی؛
- ترویج نمادهای باستانی و مسائلی مانند عقد آریایی؛
- فردی و حداقلی بودن دین و برابر بودن حقوق زنان و مردان؛
- آزادی و شادکامی مردم ایران در ایران باستان؛
- برجستگی دستاوردهای اقتصادی و تکنولوژیک دوران هخامنشی؛
- جنایات بی‌شمار اعراب در تصرف ایران؛
- برتری نژاد آریایی از جهت ژنتیکی و فیزیولوژیکی بر اعراب؛
- زرتشت‌گرایی؛
- خارق‌العاده بودن کوروش و اعلامیه حقوق بشر او؛

۱. نقاط درگیری محور تطهیر پهلوی

یکی از پروژه‌های عمده در میان کانال‌های تاریخی، تطهیر رژیم منحوس پهلوی است. در این محور تلاش می‌شود تا دوران پهلوی دوران طلایی ایران در پیشرفت و آزادی و عزت بین‌المللی نمایش داده شود. مهم‌ترین نقاط درگیری ذیل پروژه تطهیر پهلوی عبارتند از:

- نجات ایران از تجزیه و نابودی توسط رضاشاه؛
- کمتر بودن فشار اقتصادی و فساد در پهلوی نسبت به جمهوری اسلامی؛
- تجددگرایی و تعامل با کشورهای قدرتمند جهان به عنوان عامل موفقیت پهلوی؛

- احیای هویت تاریخی و باستانی مردم ایران توسط حکومت پهلوی؛
- برجستگی حقوق زنان در دوران پهلوی؛
- پرکاری و تدابیر فوق‌العاده مسئولین پهلوی؛
- ارزانی کالاها و خدمات و بالا بودن ارزش پول ملی؛
- تهیه یا ساخت زیرساخت‌های اساسی برای کشور؛
- محبوبیت و اقتدار بین‌المللی پادشاهان پهلوی؛
- شادی و آسایش خاص مردم در دوران پهلوی؛

۲. نقاط درگیری محور اطلاعات تاریخی

با توجه به حضور پررنگ جریان عامه‌پسند در فضای مجازی و مخاطبین بالای این جریان، «اطلاعات تاریخی» یکی از محورهای برجسته روایت تاریخ بوده است. مراد از اطلاعات تاریخی مجموعه‌ای از مسائل تاریخی به صرف تاریخی و جذاب بودن آنهاست؛ مطالبی که غالباً جنبه سرگرمی دارند. این سنخ از مطالب نه تنها ارزش شناختی در حوزه تاریخ ندارند؛ بلکه اساساً اطلاعات بی‌فایده و بعضاً کاذب به شمار می‌روند. بخشی از نقاط درگیری ذیل اطلاعات تاریخی عبارتند از:

- محوریت سرگرمی و دوری از مسائل فکری و سیاسی؛
- برتری سبک زندگی اباحه‌گرا بر زیست عقیقانه؛
- جذابیت مطالب پراکنده و عجیب تاریخی؛
- امکان بازدید از مراکز گردشگری به‌ویژه آثار دوره قبل از اسلام؛
- برجسته‌سازی ایران باستان؛
- استفاده از جاذبه‌های جنسی و زنانه؛
- جذابیت‌های حاشیه‌ای دوران پهلوی؛
- اهمیت بالای اولین‌ها یا کهن‌ترین‌ها.

۳. نقاط درگیری محور دین‌ستیزی

تخریب دین و به‌طور خاص دین اسلام، از راهبردهای دائمی کانال‌های معاند بوده است. در مسئله دین‌ستیزی، اسلام عامل عقب‌ماندگی معرفی شده و مسائلی مانند استخاره، جن، رمی‌جمره و ... خرافه تلقی می‌شوند. موارد زیر، نقاط درگیری دین‌ستیزی در کانال‌های تاریخی هستند:

- نقش منفی دین و روحانیت در تاریخ معاصر؛

- خشونت مسلمانان در فتح سرزمین‌ها به‌ویژه در فتح ایران؛
- کاسبی ارباب دین و صاحبان اماکن مقدسه و روحانیون از راه دین؛
- منافات داشتن توسل و امورات مذهبی با رشد، دانش و صنعت؛
- مایه تفرقه و شکاف اجتماعی بودن دین؛
- راه افتادن همه مسائل دینی با پول؛
- بی‌اخلاقی مسلمانان؛
- معرفی مذهب به‌عنوان ساکت کننده و مخدر عوام؛
- مخالفت روحانیون با آزادی و حقوق زنان؛
- سازش روحانیون با حکام ظلم.

۴. نقاط درگیری محور تخریب نظام

- در کانال‌های تاریخی، تخریب نظام جمهوری اسلامی از طریق تخریب عقبه تاریخی و دینی نظام و مقایسه نظام با سایر حکومت‌ها و مفاخر تاریخی دنبال می‌شود. نقاط درگیری این محور عبارتند از:
- مخالفت حکومت اسلامی با هویت ایرانی و آداب و رسوم ملی؛
 - همسانی جمهوری اسلامی با دیکتاتوری، اعدام و خشونت؛
 - اشتباه بودن انقلاب اسلامی و پشیمانی انقلابیون؛
 - برجستگی فساد و نقش مسئولین در فسادها؛
 - ایدئولوژیک بودن نظام عامل عقب‌ماندگی کشور؛
 - دین زدگی مردم به‌دلیل سیاسی شدن دین؛
 - عملی نشدن وعده‌های انقلاب و امام خمینی (ره)؛
 - چهره‌سازی از برخی قهرمانان تاریخی در مقابل امامین انقلاب؛
 - پایمال شدن خون شهدا؛

۵. تکنیک‌های عملیات روانی

کانال‌های متعدد به تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی از تکنیک‌هایی متفاوتی استفاده می‌کنند. پرتکرارترین تکنیک در جبهه انقلاب، «روشنگری» است. «این روش تلاش بر این است تا درک منحرف و نامتوازن مخاطبان با حقیقت همسان و هماهنگ شود» (جنیدی، ۱۳۹۸: ۳۲۸) بسیاری از کانال‌ها در حوزه تکنیک‌های عملیات روانی، التزامات اخلاقی و دینی ضعیف بوده و توانایی تطبیق تکنیک‌ها با مبانی

انسان‌شناختی و دینی را ندارند. شهید آوینی در این باره می‌نویسد: «هدف ما جذب نیرو برای جبهه‌ها بر مبنای بیان حقایق است ... ما معتقدیم که فطرت الهی بشر لاجرم در مقابل حق خاضع است و آن را خوب می‌شناسد بنابراین سعی می‌کنیم که هرگز از جاده عفاف و بیان حقیقت خارج نشویم و دروغ نگوییم. بنیان کار ما از نظر روان‌شناسی فیلم همین فطرت است. (آوینی، ۱۳۹۵: ۱۹۲) «فطرت» دال مرکزی گفتمان دینی در حوزه رسانه است؛ زیرا «مطلوبیت محتوای ارتباطات رسانه‌ای در جامعه اسلامی با میزان انطباق آن با دین پیوند دارد ... اساساً معیاری برای رسانه مطلوب جز قرآن کریم وجود ندارد. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های محتوایی قرآن این است که آموزه‌های آن مطابق فطرت مشترک انسان‌هاست». (یوسف زاده، ۱۳۹۴: ۳۱۷)

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

طی مطالعه تحلیلی روایت تاریخ انقلاب اسلامی در تلگرام، چهار جریان تاریخی روایی شناسایی شده و شاخص‌های روایتگری ایشان تبیین گردید. در ادامه، پنج مسئله اصلی مورد توجه سکوه‌های تلگرامی واکاوی شده و گره‌های شناختی هر یک از محورها تشریح گردید. در این مطالعه روشن شد که علی‌رغم اهمیت روایت تاریخ انقلاب اسلامی، چالش‌های جدی‌ای در روایت علمی و درست از آن وجود داشته و عرصه روایت تاریخ به‌دست تحریف‌گران افتاده است؛ در نتیجه، بخشی از نسل‌های جدیدتر ذهنیت مناسبی درباره انقلاب اسلامی ندارند. پژوهش حاضر تلاش کرده است تا ضمن مطالعه و تحلیل روایت تاریخ انقلاب اسلامی در سکوه‌های تلگرامی، چالش‌ها، فرصت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌های موجود را استخراج کند. مهم‌ترین مسائل موجود و راهکارهای آن بدین صورت بوده‌اند:

چالش نظری؛ بدین معنا که چارچوب نظری حوزه روایت تاریخ انقلاب اسلامی بسیار ضعیف است. تاریخ در لسان قرآن بر اساس اهداف تربیتی و با محوریت مبارزه حق و باطل شکل گرفته و تاریخ به صورت هدفمند، ارزش‌مدار و گزینش شده روایت می‌شود تا هدف «انسان‌سازی» محقق گردد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۹: ۵۵۴ - ۵۴۴) اما علم تاریخ موجود از این چارچوب نظری منطبق بر روایت قرآنی دور بوده و رسالتی برای تربیت انسان تعریف نکرده است. حق و باطل در لسان قرآنی مصادیق روشنی از انبیاء و معارضان انبیاء (فرعونیان، ملأ، اشراف و احبار و رهبان) دارد، اما حوزه روایت تاریخ در اطلاعات سرگرم‌کننده و یا بر مدار حکومت‌ها، اندیشه‌ها، ادبیات و جغرافیای ایران محصور مانده و حافظه تاریخی مردم مسلمان ایران از مبارزات انبیاء با معارضان‌شان خالی شده است؛ زیرا این تواریخ، به عنوان تاریخ «دیگر کشورها» و «دارای سوگیری ارزشی» شمرده می‌شوند؛ در نتیجه بدلیل تخلیه شدن تاریخ از اهداف تربیتی، این رشته فاقد خاصیت «انسان‌سازی» درس و عبرت گرفتن از تاریخ شده است.

برای تقویت مبانی نظری در حوزه روایت تاریخ، ابتدا باید در حوزه مبانی و شیوه‌های روایت تاریخ در قرآن مطالعات و آموزش‌های لازم اتفاق بیفتد و سپس شناخت جریان‌های تاریخ‌نگاری و تاریخ‌روایی در دستور کار قرار گیرد. بدین‌منظور مطالعه آثاری مانند «سبک‌شناسی تاریخ‌نگاری معاصر» اثر یعقوب توکلی، «بصیرت تاریخی» اثر موسی نجفی و تاریخ معاصر از دیدگاه مقام معظم رهبری اثر احسان بابایی مفید خواهند بود. همچنین پژوهش‌های دیگری مانند مقاله «مؤلفه‌های هویت ایرانی - اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری». (اکبری، ۱۳۹۹: ۶۳ - ۴۵) نیز ضروری است تا «ویکی تاریخ انقلاب اسلامی» برای بازتعریف مفاهیم اصلی حوزه تاریخ انقلاب تدوین گردند تا اصحاب رسانه از بحران معنایی نجات یابند.

چالش مدیریتی؛ در ایران مراکز مختلفی با حوزه تاریخ و روایت آن سروکار دارند؛ گروه‌های تاریخ در دانشگاه‌های مختلف، دروس تاریخ در مدارس، مراکز اسنادی ملی، مؤسسات تاریخ‌نگاری، صداوسیما، بخش‌های مختلف وزارت گردشگری و وزارت ارشاد، سازمان موزه‌ها و ... مهم‌ترین مراکز مرتبط با تاریخ هستند. مروری بر فعالیت‌های متنوع نهادهای فوق نشان می‌دهد که اولاً؛ برنامه و طرح جامعی برای پژوهش‌های تاریخی وجود ندارد؛ ثانیاً؛ اسناد تاریخی به صورت پراکنده و با معضل «ارث پدر پنداری» همراه بوده و از دسترس پژوهشگران دور هستند؛ ثالثاً؛ پژوهش‌های این موسسات نسبت کمی با مسائل روز و نیازهای انقلاب اسلامی به‌ویژه در حوزه تاریخ دارد. در زمانه‌ای که ده‌ها مرکز علمی در آمریکا، انگلیس، کانادا، عربستان و روسیه، تاریخ ایران را به‌صورت مسئله‌محور مطالعه می‌کنند، مراکز تاریخ‌نگاری کشور حتی از ترسیم وضعیت روایت تاریخ عاجزند و غالباً در انبوهی از مشکلات مالی و مدیریتی غرق شده‌اند. با هم‌گرایی مراکز و مؤسسات تاریخی برای تولیدات راهبردی و رسانه‌ای و با تقویت نقش‌آفرینی حرفه‌ای ایشان در فضای مجازی، بخشی از مشکلات مدیریتی این حوزه مرتفع خواهد شد. همچنین فعالیت در رسانه به‌ویژه در حوزه تاریخ انقلاب اسلامی نیازمند انبوهی از اسناد و منابع تاریخی است و تشکیل یک «بانک ملی» ویژه دسته‌بندی و پالایش منابع اسناد تاریخ انقلاب ضروری است تا بر اساس گره‌ها و انگاره‌ها و ایده‌های مورد نیاز، اسناد تاریخی فراوری شوند. چنین بانکی به عنوان «حلقه وصل» بین حوزه علم و نیروهای رسانه‌ای می‌تواند مطرح شود. همچنین آموزش فعالین در فضای مجازی و رصد روزانه فعالیت دشمن از مسائل راهبردی در تولیدات رسانه‌ای هستند.

چالش رسانه‌ای؛ سکوهای منتسب به جبهه انقلاب در تلگرام از جهت کمی و کیفی نسبت به سایر جریانات در اقلیت است؛ به‌طوری‌که جریانات معاند و عامه‌پسند از جهت تعداد کانال‌ها و تعداد دنبال‌کنندگان، بر سکوهای جریان انقلابی غلبه مطلق دارند. مسئولین رسانه‌ای کشور باید با جدی

گرفتن صحنه جنگ در فضای مجازی، خلا موجود را پر کنند. حل مشکلات موجود با نهادها و نیروهای موجود دست نیافتنی است و باید ضمن هدایت‌گری کلان، انبوهی از متخصصین حوزه تاریخ را تربیت کرد که به روایت بصیرت افزا از تاریخ انقلاب وفادار بوده و نیازهای روزآمد جامعه را بشناسند. مشکل دیگر آن است که کانال‌های تاریخی جبهه انقلاب رویکرد نقادانه‌ای نسبت به موضوعات و شبهات مطرح شده توسط دشمن دارند، اما نقادی نباید متوقف بر محتوای فعالیت دشمن باشد، بلکه باید به صورت جامع و منظومه‌وار، تمام ابعاد عملیات روانی دشمن؛ یعنی عقبه علمی، چهره‌های شاخص، سکوه‌های اصلی، تکنیک‌های اصلی، منابع مهم، الگوها و نمادها و همچنین پروژه‌ها و کانون‌های تبلیغاتی دشمن مورد هجمه واقع شود. عطف توجه به فضا سازی‌های دشمن در حوزه روایت تاریخ انقلاب، روایت این دوران را ضروری‌تر و در عین حال پیچیده‌تر می‌کند.

چالش تکنیکی؛ علاوه بر نکاتی که در بخش تکنیک‌های عملیات روانی بیان شد، باید توجه داشت که اساساً ضعف در استناددهی به منابع علمی، یکی از ضعف‌های کانال‌های تاریخی بوده و «فعالیت غیرمستند» تبدیل به یک رویه شده است و این مسئله از دقت و اعتبار نقل‌های تاریخی کاسته است. در کانال‌های تلگرامی مطالعه شده، بیش از ۲۵۰ بار به آثار و منابع تاریخی ارجاع داده شده و آثاری مانند رستم التواریخ، بوف کور، حاجی آقا و دو قرن سکوت مهم‌ترین منابع بوده‌اند! بنابراین تقویت دانش تکنیکی جبهه انقلاب امری ضروری است.

چالش گفتمان‌سازی میدانی؛ رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند: «فضای مجازی چیز خوبی است، فرصتی است؛ اما کافی نیست. بعضی‌ها چسبیده‌اند به فضای مجازی - توئیتر و مانند این‌ها - برای اینکه پیام‌هایشان را برسانند، این فایده ندارد! مخاطب واقعی لازم است، سخنرانی لازم است، ... بحث‌های دوفره و سه‌نفره لازم است، جلسات تحلیل لازم است». (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۶/۳/۱۷) به نظر می‌رسد که در کنار عرصه‌های مختلف رسانه‌ای مانند مستندسازی و حتی بازی‌های کامپیوتری تاریخی که می‌توانند به عنوان یکی از بهترین مکمل‌های آموزش تاریخ برای مربیان و معلمان به شمار بروند، لازم است نسبت به مخاطب واقعی اهتمام داشت. حوزه گردشگری یکی از عرصه‌های میدانی روایت تاریخ است. همچنین به دلیل مردم پایه بودن تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی، «تاریخ محلی» مورد توجه ویژه تاریخ‌نگاری انقلاب است. رهبر معظم انقلاب نیز در دیدار با تاریخ‌پژوهان نسبت به تقویت تاریخ محلی توصیه‌های ویژه‌ای داشته است. بدین منظور بایستی ضمن تربیت مصاحبه‌کنندگان و راویان تاریخ انقلاب در محلات، نسبت به نهضت تاریخ محلی و برگزاری جشنواره‌های تاریخ محلی اقدام کرد.

منابع و مأخذ

- آوینی، مرتضی (۱۴۰۲). *آینه جادو*. تهران: واحه.
- احمدی، بهزاد و فیروزه میررضوی (۱۳۸۳). *راهنمای مراکز مطالعاتی جهان*. تهران: ابرار معاصر.
- اسماعیل زاده، حسن زاده، تأثیر سواد اطلاعاتی کاربران بر صحت اطلاعات منتشره در شبکه‌های اجتماعی مجازی. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*. ۸ (۲).
- اقبال آشتیانی، عباس (۱۴۰۲). *تاریخ معول از حمله چنگیز تا تشکیل دولت تیموری*. تهران: امیر کبیر.
- اکبری، عسگر (۱۳۹۹). مؤلفه‌های هویت ایرانی - اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری. *مطالعات ملی*. ۲۱ (۳).
- امی ون لوی (۱۳۹۴). *مدیریت رسانه‌های اجتماعی*. ترجمه طاهر روشندل اربطانی. تهران: دانشگاه تهران.
- ایزدی فرد، علی اکبر (۱۳۷۲). رشوه غیر مالی. *فصلنامه مقالات و بررسی‌ها*. ۳ (۳). ۷۸ - ۶۰.
- بابایی، احسان (۱۴۰۰). *تاریخ معاصر از دیدگاه مقام معظم رهبری*. قم: دفتر نشر معارف.
- بیگی ابراهیم، حسن و محمدحسن حبیبیان (۱۳۸۸). راهبرد کنترل تهدیدات رسانه‌ای فارسی زبان ماهواره‌ای. *مطالعات دفاعی استراتژیک*. ۹ (۳).
- پیرس، جان و کنت راینسون، ریچارد (۱۳۸۹). *برنامه ریزی و مدیریت استراتژیک*. ترجمه سهراب خلیلی شورینی. تهران: مؤسسه انتشارات یادواره کتاب.
- ترکاشوند، علی اصغر و ناصر باهنر (۱۳۸۹). *الگوی هنجاری رسانه ملی (از دیدگاه رهبران جمهوری اسلامی ایران)*. تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- توکلی، یعقوب (۱۳۸۷). *سبک‌شناسی تاریخ‌نگاری معاصر ایران با تأکید بر تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی ایران*. قم: اندیشه و فرهنگ دینی.
- جمعی از نویسندگان (۱۳۸۷). *نقش روشنفکران در تاریخ معاصر ایران*. تهران: قدر ولایت.
- جمعی از نویسندگان (۱۴۰۲). *روایت‌های ناروا؛ ده مقاله در نقد کارنامه و خاطرات سیاسی اکبر هاشمی رفسنجانی*. تهران: بنیاد تاریخ پژوهی و دانشنامه انقلاب اسلامی.
- جنیدی، رضا (۱۳۹۸). *تکنیک‌های عملیات روانی و شیوه‌های مقابله*. مشهد: به‌نشر (مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی).
- حسینی، سید بشیر (۱۳۹۲). سواد رسانه‌ای راهبرد استحکام هویت فردی و ملی. *مطالعات دفاعی استراتژیک*. ۱۴ (۲). ۱۲۰ - ۹۹.

- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۹). *طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن*. تهران: صهبا.
- خدیجه قاضی‌خانی (۱۳۹۶). بازنمایی تاریخ صدر اسلام در وصیت‌نامه‌های شهدای دفاع مقدس استان قم. *فرهنگ پژوهش*، ۷ (۳): ۹۹-۸۳.
- خلیلی کاشانی، مرتضی و مجتبی عباسی قادی (۱۳۹۰). *تأثیر اینترنت بر هویت ملی*. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- دارابی، علی (۱۳۹۶). *آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی بیم‌ها و امیدها*. تهران: امیرکبیر.
- دهباشی، حسین (۱۳۹۳). *اقتصاد و امنیت، خاطرات علینقی عالیچانی*. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- رجبی، محمدحسن. آشنائی با مورخان معاصر. *ماهنامه الکترونیکی تاریخ معاصر ایران*. ش ۷. سایت دوران.
- رجبی، محمدحسن. رساله‌ای ناشناخته در تبیین شیوه‌های نفوذ استعمار انگلستان در کشورهای اسلامی. *فصلنامه ۱۵ خرداد*. ۱۶ (۳): ۲۳۵-۲۲۳.
- زیویار، فرهاد و همکاران (۱۳۹۶). نقش شبکه‌های اجتماعی در هویت تمدنی کاربران ایرانی (مطالعه موردی فیس‌بوک و تلگرام). *رسانه و فرهنگ*. ۱۴، ۱۲۸-۱۰۵.
- سیاهپوش، امیر (۱۴۰۱). *انقلاب اسلامی در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای*. قم: دفتر نشر معارف.
- شمس‌کوشکی، الهه و مسعود دادبخش (۱۳۹۷). نقش شبکه‌های اجتماعی در حافظه تاریخی جامعه ایرانی (مطالعه موردی شبکه اجتماعی تلگرام). *مطالعات تاریخ فرهنگی*. ۹ (۳): ۱۱۴-۹۳.
- شهبازی، عبدالله (۱۳۸۹). *ظهور و سقوط سلطنت پهلوی*. تهران: اطلاعات.
- عامری، صغری (۱۳۹۵). *باستان‌گرایی در دوره پهلوی با تکیه بر جشن‌های ۲۵۰۰ ساله به روایت اسناد*. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- کونگ، لوسی (۱۳۹۲). *مدیریت راهبردی در رسانه: از نظریه تا اجرا*. ترجمه علی اکبر فرهنگی و همکاران. تهران: دانژه.
- محمدی، حسن، محمدجواد فرج‌نژاد (۱۴۰۰). راهبردهای روایت تمدن‌ساز هویت ملی در فضای مجازی با هدف تحقق تمدن نوین اسلامی. *نشریه تمدن‌پژوهی*. ۸ (۲): ۱۲۶-۹۵.
- مرکز صهبا (۱۳۹۹). *دغدغه‌های فرهنگی*. تهران: مرکز صهبا.
- نجفی، موسی (۱۳۹۸). *بصیرت تاریخی؛ اصول شناخت تاریخ تحولات معاصر*. قم: آرما.
- یوسف‌زاده، حسن و همکاران (۱۳۹۴). *ارتباطات جمعی از منظر اسلام؛ الگوی رسانه مطلوب*. قم:

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام.

- www.tarikhema.org
- www.mashreghnews.ir
- www.tarikhirani.ir
- www.tasnimnews.com
- www.ensafnews.com
- www.hawzahnews.com
- www.vista.ir
- www.dowran.ir
- www.irdc.ir

